

USTAWA

z dnia 25 listopada 1986 r.

o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych.

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

Art. 1. Ubezpieczenie społeczne zapewnia ubezpieczonym i członkom ich rodzin świadczenia pieniężne z tworzonych na ten cel funduszków.

Art. 2. 1. Ubezpieczenie społeczne obejmuje świadczenia pieniężne:

- 1) w razie macierzyństwa,
- 2) rodzinne,
- 3) w razie niezdolności do pracy z powodu choroby lub inwalidztwa,
- 4) emerytalne,
- 5) w razie śmierci.

2. Zakres świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz zasady i tryb ich przyznawania poszczególnym grupom ubezpieczonych określają odrębne przepisy.

Art. 3. Państwo gwarantuje wypłatę świadczeń przysługujących z ubezpieczenia społecznego.

Art. 4. 1. Ubezpieczeniu społecznemu podlegają wszyscy pracownicy.

2. Nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu określone w ustawie:

- 1) obywatele państw obcych, których pobyt w Polsce nie ma charakteru stałego i którzy są zatrudnieni w obcych przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, misjach, misjach specjalnych lub międzynarodowych instytucjach, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej,
- 2) małżonek zatrudniony w zakładzie pracy prowadzonym na własny rachunek przez drugiego z małżonków,
- 3) osoby, które podlegają — jako osoby współpracujące lub jako domownicy — ubezpieczeniu społecznemu na podstawie odrębnych przepisów,
- 4) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione, rodzeństwo, rodzice, macocha i ojczym, osoby przysposabiające, wnuki, dziadkowie, teściowie, zięciowie, synowie, bratowe, szwagierki i szwagrowie osoby prowadzącej na własny lub wspólny rachunek zakład pracy, zatrudnione w takim zakładzie i pozostające z taką osobą we wspólnym gospodarstwie domowym.

3. Obowiązek ubezpieczenia pracownika powstaje z dniem nawiązania stosunku pracy, a wygasa z dniem jego ustania.

4. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa zasady, terminy i tryb zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego, a także szczególne formy decyzji w sprawach ustalania i stwierdzania obowiązku ubezpieczenia społecznego.

Art. 5. 1. Przepisy ustawy dotyczące zakładów pracy stosuje się odpowiednio do osób fizycznych zatrudniających pracowników.

2. Obowiązek ubezpieczenia społecznego osób nie będących pracownikami określają odrębne przepisy.

Art. 6. 1. Dowodem objęcia ubezpieczeniem społecznym jest legitymacja ubezpieczeniowa.

2. Legitymacje ubezpieczeniowe wystawia się dla pracowników oraz dla członków ich rodzin.

3. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej, w drodze rozporządzenia, określa wzory legitymacji ubezpieczeniowych, tryb ich wystawiania oraz sposób dokonywania w nich wpisów.

Rozdział 2

Organy wykonujące zadania z zakresu ubezpieczenia społecznego.

Art. 7. 1. Organem wykonującym zadania z zakresu ubezpieczenia społecznego jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej „Zakładem”.

2. Zakład jest centralnym organem administracji państwowej.

3. Zadania, o których mowa w ust. 1, Zakład wykonuje za pośrednictwem oddziałów oraz Biura Rent Zagranicznych.

4. W zakresie ustalonym w odrębnych przepisach niektóre zadania z zakresu ubezpieczenia społecznego wykonują zakłady pracy, organizacje spółdzielcze i społeczno-zawodowe oraz terenowe organy administracji państwowej.

Art. 8. 1. Zakładem kieruje Prezes.

2. Prezes Rady Ministrów powołuje i odwołuje Prezesa Zakładu po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Nadzorczej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zwanej dalej „Naczelną Radą Nadzorczą”.

3. Wiceprezesów Zakładu powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Prezesa Zakładu zgłoszony po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Nadzorczej.

Art. 9. 1. Zakład podlega Ministrowi Pracy, Płac i Spraw Socjalnych.

2. Rada Ministrów na wniosek Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych zgłoszony po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Nadzorczej nadaje Zakładowi statut, który określa szczegółowe zadania oraz organizację Zakładu.

3. Prezes Zakładu, w porozumieniu z właściwym terenowym organem administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia wojewódzkiego, tworzy i znosi oddziały Zakładu, zwane dalej „oddziałami”, oraz ustala obszar ich działania.

4. Prezes Zakładu może tworzyć jednostki organizacyjne Zakładu nie będące oddziałami i określać zakres ich czynności.

5. Dyrektorów oddziałów powołuje i odwołuje Prezes Zakładu w porozumieniu z właściwym terenowym organem administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia wojewódzkiego oraz po zasięgnięciu opinii rady nadzorczej oddziału Zakładu, zwanej dalej „radą nadzorczą”.

6. Prezes Zakładu składa Ministrowi Pracy, Płac i Spraw Socjalnych okresowe sprawozdania z działalności Zakładu.

Art. 10. 1. Przy oddziałach działają komisje lekarskie do spraw inwalidztwa i zatrudnienia.

2. Komisje lekarskie powołuje i rozwiązuje Prezes Zakładu na wniosek dyrektora oddziału.

3. Zakres i tryb działania oraz sposób powoływania i skład komisji lekarskich określają odrębne przepisy.

Art. 11. 1. Do zakresu działania Zakładu należą:

- 1) stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczenia społecznego,
- 2) ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz wypłacanie tych świadczeń, z uwzględnieniem przepisu art. 7 ust. 4,
- 3) wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenie społeczne,
- 4) prowadzenie rozliczeń z zakładami pracy, organizacjami spółdzielczymi lub społeczno-zawodowymi z tytułu wypłacanych przez nie świadczeń podlegających finansowaniu przez Zakład,
- 5) kontrola wykonywania przez zakłady pracy, organizacje spółdzielcze i społeczno-zawodowe oraz terenowe organy administracji państwowej obowiązków w zakresie ubezpieczenia społecznego,
- 6) inicjowanie działalności zmierzającej do zapobiegania zachorowaniom, inwalidztwu i wypadkom.

2. Do zakresu działania Zakładu należy również wykonywanie zadań powierzonych Zakładowi na podstawie odrębnych przepisów lub umów międzynarodowych.

Art. 12. Do zakresu działania Zakładu nie należą sprawy świadczeń pieniężnych, zastrzeżonych w odrębnych przepisach do właściwości Ministrów: Komunikacji, Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości oraz Urzędu do Spraw Kombatantów.

Rozdział 3

Rady nadzorcze.

Art. 13. Społeczną kontrolę nad działalnością Zakładu sprawują Naczelna Rada Nadzorcza oraz rady nadzorcze.

Art. 14. Do zakresu działania Naczelnej Rady Nadzorczej należy:

- 1) kontrola działalności Zakładu oraz przedstawianie Prezesowi Zakładu uwag i wniosków co do wykonywania zadań przez Zakład, a w szczególności dotyczących usprawniania obsługi ubezpieczonych,
- 2) opiniowanie projektów planów finansowych Zakładu i sprawozdań z wykonania tych planów,
- 3) dokonywanie ocen okresowych sprawozdań z działalności Zakładu oraz przedstawianie Prezesowi Zakładu wniosków wynikających z tych ocen,
- 4) przedstawianie Ministrowi Pracy, Płac i Spraw Socjalnych opinii o projektach aktów normatywnych z zakresu ubezpieczenia społecznego oraz wniosków w sprawie doskonalenia przepisów tych aktów,
- 5) przedstawianie Prezesowi Rady Ministrów okresowych informacji o działalności Naczelnej Rady Nadzorczej.

Art. 15. Naczelna Rada Nadzorcza może wystąpić do Prezesa Rady Ministrów z wnioskiem o odwołanie Prezesa Zakładu w razie negatywnej oceny działalności Zakładu.

Art. 16. Do zakresu działania rady nadzorczej należy:

- 1) kontrola działalności oddziału oraz przedstawianie dyrektorowi oddziału uwag i wniosków co do wykonywania zadań przez oddział, a w szczególności dotyczących poprawy obsługi ubezpieczonych,
- 2) opiniowanie zasadności odwołań od decyzji oddziału w sprawach przekazywanych do sądu,
- 3) ocena wykonywania zadań z zakresu ubezpieczenia społecznego przez zakłady pracy, organizacje spółdzielcze i społeczno-zawodowe oraz terenowe organy administracji państwowej,
- 4) opiniowanie projektów planów finansowych opracowywanych przez oddział oraz sprawozdań z wykonywania tych planów,
- 5) dokonywanie ocen okresowych sprawozdań z działalności oddziału oraz przedstawianie dyrektorowi oddziału wniosków wynikających z tych ocen,
- 6) przedstawianie Naczelnej Radzie Nadzorczej wniosków w sprawie doskonalenia przepisów o ubezpieczeniu społecznym oraz w sprawie funkcjonowania Zakładu,
- 7) przedstawianie okresowych sprawozdań z działalności rady nadzorczej Naczelnej Radzie Nadzorczej.

Art. 17. Rada nadzorcza może wystąpić do Prezesa Zakładu o odwołanie dyrektora oddziału w razie negatywnej oceny działalności oddziału.

Art. 18. 1. Naczelna Rada Nadzorcza składa się z 36 osób.

2. W skład Naczelnej Rady Nadzorczej wchodzi:

- 1) w pięciu dziewiątych — przedstawiciele ogólnokrajowej organizacji międzyzwiązkowej,
- 2) w dwóch dziewiątych — przedstawiciele ogólnokrajowych organizacji spółdzielczych i społeczno-zawodowych, zrzeszających ubezpieczonych nie będących pracownikami,
- 3) w jednej dziewiątej — przedstawiciele ogólnokrajowych instancji organizacji zrzeszających emerytów, rencistów i inwalidów,
- 4) w jednej dziewiątej — przedstawiciele zainteresowanych organów administracji państwowej.

Art. 19. 1. Rada nadzorcza oddziału obejmującego swoją działalnością do 300 000 ubezpieczonych składa się z 27 osób, a rada nadzorcza oddziału obejmującego powyżej 300 000 ubezpieczonych — z 36 osób.

2. W skład rady nadzorczej wchodzi:

- 1) w pięciu dziewiątych — przedstawiciele wojewódzkiej organizacji międzyzwiązkowej,
- 2) w dwóch dziewiątych — przedstawiciele terenowych organizacji spółdzielczych i społeczno-zawodowych zrzeszających ubezpieczonych nie będących pracownikami,
- 3) w jednej dziewiątej — przedstawiciele terenowych organizacji zrzeszających emerytów, rencistów i inwalidów,
- 4) w jednej dziewiątej — przedstawiciele wojewódzkich rad narodowych oraz terenowych organów administracji państwowej stopnia wojewódzkiego.

Art. 20. Członków Naczelnej Rady Nadzorczej oraz jej przewodniczącego powołuje, na okres czterech lat, Prezes Rady Ministrów spośród kandydatów zgłoszonych przez organy i organizacje wymienione w art. 18 ust. 2.

Art. 21. Członków rady nadzorczej oraz jej przewodniczącego powołuje, na okres czterech lat, właściwy terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia wojewódzkiego spośród kandydatów zgłoszonych przez organy i organizacje wymienione w art. 19 ust. 2.

Art. 22. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa organizację, zasady i tryb działania Naczelnej Rady Nadzorczej i rad nadzorczych, szczegółowe zasady i tryb powoływania ich członków oraz zasady ich wynagradzania.

Rozdział 4

Postępowanie odwoławcze.

Art. 23. 1. Od decyzji oddziału w sprawach:

- 1) z zakresu ubezpieczenia społecznego,
- 2) świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz
- 3) innych świadczeń należących do właściwości Zakładu — przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy.

2. Odwołanie do sądu przysługuje również od decyzji Biura Rent Zagranicznych w sprawach świadczeń przyznawanych przez to Biuro oraz w sprawach przeliczenia na walutę polską i wypłaty świadczeń przyznanych przez za-

graniczne instytucje, a także w sprawach przeliczenia na walutę obcą i wypłaty za granicę świadczeń przyznanych przez polskie organy rentowe.

3. Odwołanie do sądu przysługuje także w razie niewydania przez oddział lub Biuro Rent Zagranicznych decyzji w terminie dwóch miesięcy, licząc od dnia zgłoszenia roszczenia w sprawach wymienionych w ust. 1 i 2.

4. Odwołanie do sądu od decyzji nie przysługuje w sprawach, w których decyzja zależy od swobodnego uznania.

Art. 24. 1. Odwołanie wnosi się na piśmie do oddziału, który wydał decyzję, lub do protokołu sporządzonego przez ten oddział.

2. Oddział, jeżeli uzna odwołanie w całości za słuszne, może zmienić lub uchylić decyzję w terminie 14 dni od wniesienia odwołania. W tym wypadku odwołaniu nie nadaje się dalszego biegu.

3. Jeżeli oddział nie skorzystał z uprawnienia przewidzianego w ust. 2, przekazuje odwołanie radzie nadzorczej wraz ze stanowiskiem co do zarzutów podniesionych w odwołaniu.

4. Rada nadzorcza jest obowiązana zająć stanowisko w sprawie odwołania oraz przekazać je oddziałowi w terminie 14 dni od dnia otrzymania odwołania.

5. Przy badaniu zasadności odwołania rada nadzorcza nie dokonuje oceny ustaleń komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia oraz ustaleń organów administracji państwowej, instytucji lub organizacji, które z mocy szczególnych przepisów są wiążące dla oddziału.

6. Rada nadzorcza, w razie uznania odwołania w całości za słuszne, zwraca uwagę na stwierdzone uchybienia i poleca oddziałowi dokonanie ponownej oceny odwołania.

7. Jeżeli stanowisko rady nadzorczej, uznające odwołanie w całości za słuszne, zostanie przez oddział uwzględnione, oddział wydaje ponowną decyzję.

8. Jeżeli odwołanie nie zostało przez oddział w całości uwzględnione, oddział przekazuje niezwłocznie sprawę do sądu wraz ze stanowiskiem rady nadzorczej oraz z uzasadnieniem nieuwzględnienia odwołania.

9. Przepisy ust. 1 i 2 oraz **ust. 8** stosuje się odpowiednio do odwołania od decyzji i ustaleń Biura Rent Zagranicznych.

Rozdział 5

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 25. 1. Tworzy się Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej „Funduszem”.

2. Dysponentem Funduszu jest Zakład.

Art. 26. Dochodami Funduszu są:

- 1) składki na ubezpieczenia społeczne,
- 2) dotacje celowe z budżetu Państwa na zrefundowanie świadczeń, o których mowa w art. 28, oraz inne dotacje przewidziane w odrębnych przepisach,
- 3) wpłaty zagranicznych instytucji ubezpieczeniowych, przeznaczone na pokrycie rent dla osób zamieszkałych w Polsce,
- 4) zwroty nienależnie pobranych świadczeń, nie podlegające potrąceniu z wypłaconych świadczeń,
- 5) odsetki od lokat nadwyżek Funduszu,
- 6) inne przychody określone w odrębnych przepisach.

Art. 27. 1. Ze środków Funduszu pokrywa się, z uwzględnieniem przepisu ust. 2, koszty:

- 1) świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, z uwzględnieniem kosztów opłat pocztowych za przesyłanie tych świadczeń,
- 2) należnych od Zakładu odsetek za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczeń lub ich wypłacie, z uwzględnieniem kosztów opłat pocztowych za ich przesyłanie,
- 3) związane z inicjowaniem przez Zakład działalności zmierzającej do zapobiegania zachorowaniom, inwalidztwu i wypadkom.

2. Świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin wraz z odsetkami za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczeń lub ich wypłacie oraz koszty przekazywania tych należności pokrywa się z Funduszu Ubezpieczenia Społecznego Rolników określonego w odrębnych przepisach.

Art. 28. Z Funduszu wypłaca się również zleczone Zakładowi do wypłaty:

- 1) na mocy odrębnych przepisów świadczenia pieniężne inne niż z ubezpieczenia społecznego oraz odsetki za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczeń lub ich wypłacie wraz z opłatami pocztowymi za ich przesyłanie, które podlegają refundacji z dotacji celowej z budżetu państwa,
- 2) na mocy umów międzynarodowych renty dla osób zamieszkałych w Polsce, pokrywane z wpłat zagranicznych instytucji ubezpieczeniowych, oraz odsetki za opóźnienie w wypłacie tych rent wraz z opłatami pocztowymi za przesyłanie tych należności, które podlegają refundacji z dotacji celowej z budżetu państwa.

Art. 29. Nie podlegają pokryciu ze środków Funduszu świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego, które w myśl odrębnych przepisów są finansowane ze środków zakładów pracy i organizacji spółdzielczych lub społeczno-zawodowych, a także odsetki za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczeń lub ich wypłacie, należne w myśl ustawy od tych jednostek osobom uprawnionym do świadczeń.

Art. 30. Nadwyżki Funduszu Zakład lokuje w banku w formie oprocentowanych lokat zwrotnych.

Rozdział 6

Składki na ubezpieczenia społeczne.

Art. 31. 1. Składki na ubezpieczenie społeczne pracowników opłacają zakłady pracy z własnych środków za okres trwania ubezpieczenia społecznego każdego pracownika.

2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa wysokość i podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, terminy i tryb ich opłacania, zasady rozliczania przez zakłady pracy składek i wypłaconych świadczeń oraz szczególne formy decyzji w sprawach wymiaru składek.

3. Zasady opłacania składek na ubezpieczenie społeczne osób nie będących pracownikami określają odrębne przepisy.

Art. 32. Od nie opłaconych w terminie składek na ubezpieczenie społeczne pracowników Zakład pobiera odsetki za zwłokę na zasadach i w wysokości określonych przepisami o zobowiązaniach podatkowych.

Art. 33. 1. Składki na ubezpieczenie społeczne pracowników, nie opłacone w terminie, podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

2. W razie nieopłacenia składek na ubezpieczenie społeczne pracowników lub opłacenia ich w niewłaściwej wysokości, Zakład może obciążyć zakład pracy dodatkową opłatą do wysokości 100% należnej kwoty składek.

3. Należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne pracowników ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym składka stała się wymagalna.

4. Bieg przedawnienia przerywa odroczenie terminu płatności, rozłożenie spłaty należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia należności, jeżeli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik. Składek nie można jednak dochodzić, jeżeli od terminu ich płatności upłynęło 10 lat.

5. Zwrotu od Zakładu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne nie można dochodzić, jeżeli od daty ich opłacenia upłynęło 5 lat.

Art. 34. Przepisy art. 32 i 33 stosuje się odpowiednio do należnych, na podstawie odrębnych przepisów, składek na ubezpieczenie społeczne osób nie będących pracownikami, chyba że przepisy te stanowią inaczej.

Rozdział 7

Zwrot nienależnie pobranych świadczeń. Odsetki za opóźnienie w wypłacie świadczeń.

Art. 35. 1. Osoba, która pobrała nienależnie świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego, jest obowiązana do ich zwrotu.

2. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń, w rozumieniu ust. 1, uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd Zakładu lub innego organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

3. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczenia społecznego za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła oddział lub inną jednostkę wypłacającą świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane; w pozostałych przypadkach — za okres dłuższy niż 3 lata.

4. Kwoty nienależnie pobranych świadczeń, ustalone prawomocną decyzją oddziału lub Biura Rent Zagranicznych, podlegają potrąceniu z wypłacanych świadczeń, a jeżeli prawo do świadczeń nie istnieje — ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

5. Przepisów ust. 3 i 4 nie stosuje się, jeżeli przepisy szczególne określające zasady przyznawania i wypłacania świadczeń stanowią inaczej.

6. Jeżeli pobranie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem Zakładowi przez zakład pracy lub inną jednostkę organizacyjną, właściwą w sprawach ubezpieczeń społecznych, nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń obciąża zakład pracy lub tę jednostkę.

7. W przypadku dokonania przez zakład pracy lub inną jednostkę organizacyjną nienależnej wypłaty świadczeń podlegających finansowaniu z Funduszu, do zwrotu nienależnych świadczeń oddziałowi są obowiązane: zakład pracy lub jednostka organizacyjna, chyba że w myśl ust. 1—5 lub z mocy odrębnych przepisów do zwrotu nienależnego świadczenia jest obowiązana osoba, która je pobrała.

8. Należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczenia społecznego ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej należność. Przepis art. 33 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

9. Oddział, Biuro Rent Zagranicznych lub inna jednostka organizacyjna Zakładu wypłacająca świadczenia może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

10. Przepisy ust. 1—9 stosuje się odpowiednio do nienależnie pobranych świadczeń pieniężnych innych niż z ubezpieczenia społecznego, o których mowa w art. 28 pkt 1.

Art. 36. 1. Jeżeli Zakład — w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych — nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości 8% w stosunku rocznym. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do organów wypłacających kolejowe emerytury i renty, a także do zakładów pracy i organizacji spółdzielczych lub społeczno-zawodowych, zobowiązanych z mocy odrębnych przepisów do wypłaty świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego.

3. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z Ministrem Finansów, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady obliczania i wypłacania odsetek.

Rozdział 8

Kontrola wykonywania zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Art. 37. 1. Zakład przeprowadza kontrolę wykonywania przez zakłady pracy, organizacje spółdzielcze i społeczno-zawodowe oraz terenowe organy administracji państwowej nałożonych na nie z mocy ustawy lub na podstawie odrębnych przepisów obowiązków w zakresie ubezpieczenia społecznego, a w szczególności kontrolę:

- 1) zgłaszania do ubezpieczenia społecznego,
- 2) obliczania, pobierania i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne,

- 3) ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego i wypłacania tych świadczeń oraz dokonywania rozliczeń z tego tytułu,
- 4) prawidłowości i terminowości opracowywania wniosków o świadczenia emerytalno-rentowe,
- 5) wystawiania zaświadczeń lub zgłaszania danych do celów ubezpieczenia społecznego.

2. Organy kontrolne oraz izby i urzędy skarbowe są obowiązane przekazywać Zakładowi informacje o stwierdzonych przypadkach naruszenia przepisów o ubezpieczeniu społecznym.

3. Zakłady pracy i inne jednostki organizacyjne są obowiązane udostępniać organom kontrolnym wszelkie materiały dotyczące spraw, o których mowa w ust. 1, oraz udzielać w tych sprawach niezbędnych wyjaśnień i informacji.

Rozdział 9

Przepisy karne.

Art. 38. Kto:

- 1) nie dopełnia obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w przewidzianym przepisami terminie,
- 2) nie zgłasza wymaganych przepisami danych lub zgłasza nieprawdziwe dane mające wpływ na wymiar składek na ubezpieczenie społeczne bądź wymiar świadczeń z ubezpieczenia społecznego albo udziela w tych sprawach nieprawdziwych wyjaśnień lub odmawia ich udzielenia,
- 3) nie dopełnia obowiązku wypłacania świadczeń albo wypłaca je nienależnie

— podlega karze grzywny do 50 000 złotych.

Rozdział 10

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 39. 1. Znosi się fundusz emerytalny utworzony ustawą z dnia 23 stycznia 1968 r. o funduszu emerytalnym (Dz. U. Nr 3, poz. 7 i z 1976 r. Nr 40, poz. 235).

2. Aktywa i pasywa funduszu wymienionego w ust. 1 przejmuje Fundusz Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 40. W ustawie z dnia 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. Nr 31, poz. 145) art. 8 otrzymuje brzmienie:

- „Art. 8. 1. Twórcy są obowiązani opłacać składki na pokrycie kosztów świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego.
2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa wysokość składek, dolną i górną granicę przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składek oraz szczegółowe zasady i tryb ich opłacania, a także okresy, w których twórca zostaje zwolniony od opłacania składek.”

Art. 41. W ustawie z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143 i z 1985 r. Nr 4, poz. 15) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2:
 - a) po pkt 5 dodaje się nowy pkt 6 w brzmieniu: „6) zasiłek wychowawczy — w okresie urlopu wychowawczego,”

- b) dotychczasowy pkt 6 otrzymuje oznaczenie pkt 7.
- 2) po rozdziale 7 dodaje się rozdział 7a w brzmieniu:

„Rozdział 7a.

Zasiłek wychowawczy.

Art. 40a. 1. Zasiłek wychowawczy przysługuje pracownikowi korzystającemu z urlopu wychowawczego.

2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa zasady, wysokość i tryb przyznawania zasiłku wychowawczego.”

- 3) w art. 51 na końcu dodaje się zdanie w brzmieniu: „Zasiłki te wypłaca się nie później jednak niż w ciągu 30 dni od daty złożenia dokumentów niezbędnych do stwierdzenia uprawnień do zasiłków.”;
- 4) w art. 54 w ust. 1 wyrazy „oraz opiekuńczego” zastępuje się wyrazami „opiekuńczego oraz wychowawczego”;
- 5) po art. 57 dodaje się art. 57a w brzmieniu:

„Art. 57a. 1. Jeżeli niezdolność pracownika do pracy uzasadniająca wypłatę zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego została spowodowana przez inną osobę w wyniku popełnienia przez nią umyślnego przestępstwa lub umyślnego wykroczenia, oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych albo zakład pracy może dochodzić od sprawcy zwrotu wypłaconego zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego.

2. Okoliczności, o których mowa w ust. 1, stwierdza się na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu lub kolegium do spraw wykroczeń albo na podstawie prawomocnego postanowienia prokuratora o warunkowym umorzeniu postępowania.”;

- 6) w art. 58 w ust. 2 wyrazy „zasiłku wyrównawczego i opiekuńczego” zastępuje się wyrazami „zasiłku wyrównawczego, opiekuńczego i wychowawczego”.

Art. 42. W ustawie z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników i niektórych innych osób prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek oraz ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. Nr 31, poz. 147) w art. 24 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa wysokość kwot zryczałtowanych, stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie, wysokość tych składek, szczegółowe zasady i tryb postępowania w zakresie ustalania istnienia obowiązku ubezpieczenia oraz poboru składek za okres kontynuowania ubezpieczenia, a także szczególne formy decyzji w sprawach ustalania obowiązku ubezpieczenia.”

Art. 43. W ustawie z dnia 26 maja 1982 r. o szczególnych uprawnieniach kombatantów (Dz. U. Nr 16, poz. 122 i Nr 40, poz. 269) w art. 20 wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w ust. 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie: „1) świadczenia wynikające z art. 18,”;
- 2) dodaje się ust. 5 w brzmieniu: „5. Określone w art. 9 i 13 świadczenia emerytalne lub rentowe dla kombatantów i pozostałych po nich członków rodzin są wypłacane przez Zakład

Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Świadczenia te wraz z odsetkami za opóźnienie w ustalaniu do nich prawa lub ich wypłacie oraz kosztami opłat pocztowych za ich przesyłanie podlegają refundacji Funduszowi Ubezpieczeń Społecznych z przyznanej na te cele dotacji z budżetu państwa."

Art. 44. W ustawie z dnia 26 maja 1982 r. — Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 16, poz. 124 i Nr 25, poz. 187 oraz z 1983 r. Nr 5, poz. 33) w art. 24:

1) po ust. 3 dodaje się nowy ust. 4 w brzmieniu:

„4. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa wysokość składek na ubezpieczenie społeczne oraz zasady ustalania podstawy wymiaru tych składek.”;

2) dotychczasowy ust. 4 otrzymuje oznaczenie ust. 5; w ustępie tym pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) tryb opłacania przez zespoły adwokackie składek na ubezpieczenie społeczne oraz sposób ustalania wysokości zasiłku chorobowego.”

3) dotychczasowy ust. 5 otrzymuje oznaczenie ust. 6.

Art. 45. W ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 268 i z 1984 r. Nr 52, poz. 269) w art. 42:

1) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Środki Funduszu przeznacza się na wypłatę świadczeń pieniężnych przewidzianych w ustawie, z wyjątkiem zasiłków rodzinnych, oraz na pokrywanie opłat pocztowych za przesyłanie tych świadczeń i kosztów prowizji dla Banku Gospo-

darki Żywnościowej za ewidencję sprzedaży produktów rolnych, sprzedanych jednostkom gospodarki uspołecznionej. Z Funduszu wypłaca się również odsetki za opóźnienie w ustalaniu prawa do świadczeń lub w ich wypłacie na zasadach i w wysokości określonych w odrębnych przepisach.”;

2) w ust. 5 wyrazy „na wypłatę świadczeń” skreśla się.

Art. 46. W ustawie z dnia 3 grudnia 1984 r. — Prawo budżetowe (Dz. U. Nr 56, poz. 283 i z 1985 r. Nr 59, poz. 296) w art. 18 w ust. 1 pkt 4 skreśla się.

Art. 47. 1. Tracą moc:

1) ustawa z dnia 6 czerwca 1958 r. o zwalczaniu nadużyć w zakresie wykorzystywania zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy (Dz. U. z 1968 r. Nr 7, poz. 43 i z 1974 r. Nr 47, poz. 280),

2) ustawa z dnia 13 kwietnia 1960 r. o zmianach właściwości w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, rent, zaopatrzeń i opieki społecznej (Dz. U. Nr 20, poz. 119, z 1972 r. Nr 11, poz. 81, z 1974 r. Nr 39, poz. 231 i Nr 47, poz. 280 oraz z 1985 r. Nr 20, poz. 85),

3) ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o funduszu emerytalnym (Dz. U. Nr 3, poz. 7 i z 1976 r. Nr 40, poz. 235).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie pozostają w mocy przepisy dotychczasowe, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

Art. 48. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1987 r., z tym że art. 36 wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1988 r.

Przewodniczący Rady Państwa: w z. *K. Barcikowski*
Sekretarz Rady Państwa: *Z. Surowiec*